

POTETER I NORGE I 250 ÅR

International Year of the
P O T A T O
2008

HIDDEN
TREASURE

skog+
landskap

NORSK GENRESSURSENTER

Hos Inkaindianerne var potet både kultur og mat. Tidlig spansk tegning av potethøsting.

Historien om poteter i Norge begynte sent, kanskje først for 250 års siden. Spanjolene tok med seg potetplanten fra Sør-Amerika allerede rundt 1550. Her i landet er de første skriftlige kildene fra 1757, selv om den nok var kjent og brukt en god stund før det.

1694 FØRSTE GANG potet er omtalt i Norge er i boken Horticultura forfattet av Christian Gartner. Han var bosatt i Trondheim, men hadde erfaring fra Frankrike, Tyskland og Danmark. Potet er her omtalt som matvekst, noe som ikke var selvsagt da potet også ble brukt som prydblant.

1757 FØRSTE SKRIFTLIGE kilde som viser at potet ble dyrket i Norge. I et dagboknotat fra kjøpmann og toller Niels Aalholm på Tromøy ved Arendal 31. mai 1757 er det notert: '...observeret Potatoes at opkomme...'

1763 LÆREBOK. Sogneprest Peder Harboe Hertzberg skriver den første lærebok om potetdyrking: 'Underretning for Bønder i Norge, om den meget nyttige Jordfrugt Potatos at plante og bruge.' På slutten av 1700-tallet oppfordret 'potetprestene' allmuen til å dyrke poteter for å bedre mattilgangen på landsbygda.

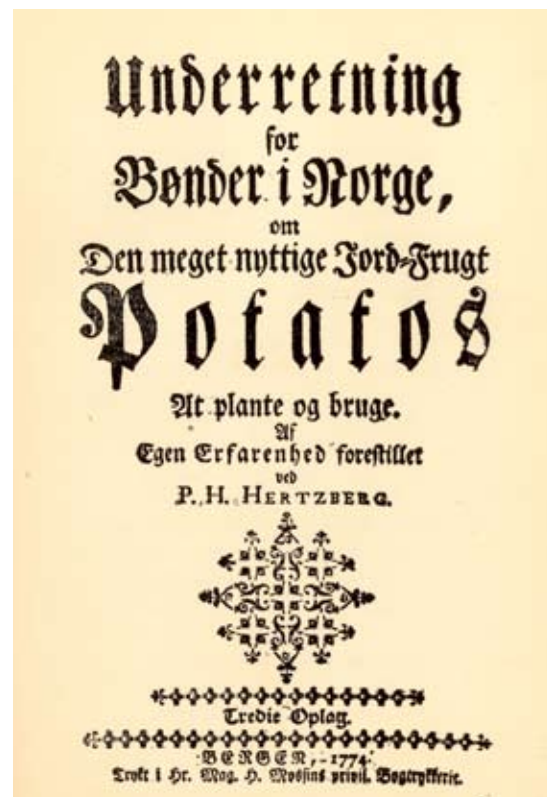
1816 SPRITBRENNING frigitt for alle som '..bruker og besidder' matrikulert jord i Norge. Det ble brukt poteter og ikke korn, noe som bidro til at potetproduksjonen økte voldsomt og var årsak til etablering av 10 000 småbrennerier i landet. Gjennom restriktiv lovgivning reduseres dette til bare 40 i 1848.

1872 POTETMJØL. Den første industrielle produksjon av potetmjøl i Norge startet på Strand Brænderi i Moelv.

1845 TØRRÅTESOPPEN (*Phytophthora infestans*) ble påvist første gang i Norge. Siden har tørråte vært en konstant utfordring for landets potetdyrkere.

1920 DET FØRSTE sortsforedlingsprogrammet i potet begynte ved Norges landbrukshøgskole. 'Åspotet' fra 1932 var den første sorten som kom. 'Tromøypotet' er den eldste landsorten vi kjenner i Norge. Av ukjent opprinnelse, men har vært dyrket på Sørlandet i minst 200 år.

1928 ORGANISERING AV SETTEPOTETDYRKERE for å sikre potetprodusentene sortsekte og sykdomsfrie settepoteter.

Kopi av tittelbladet til Hertzbergs potetbok – et skrift som betydde mye for utbredelsen av potetdyrkingen her i landet.

Åspotet. Tegning av Dagny Tande Lid. Fra boken: Potetsorter i Norge, Oslo 1951

Tromøypotet. Bilde fra boken 'Potet i Norden'. Nordisk Genbank 2001.